

Lokalbefolkningens fuglefangst er et kapitel for sig. Den er især rettet mod et indtræk af Vagtel, der sker fra nord i de tidlige morgentimer. Vagtlene kommer piskende som små kanonkugler lige over jorden. Man behøver blot at rejse et net parallelt med kysten, og Vagtlene vil uvægerligt ryge i og blive fanget. Og det gør man så! De 35 km af kysten, som vi havde mulighed for at kontrollere, var én ubrudt mur af Vagtelnet. Vores undersøgelser har vist, at op mod 90% af alle de indtrækkende Vagtlere bliver fanget. Det kan på et godt fangstår svare til over 70.000 Vagtlere på den undersøgte strækning.

Bestanden er formodentlig allerede trykket kraftigt p.g.a. denne fangst, og den egyptiske lovgivning rummer da også allerede bestemmelser om en regulering: For hver to net, der er opstillet, skal der være fri passage svarende til ét nets længde. Problemet er imidlertid her som så mange andre steder, at der ikke er nogen myndighed til at håndhæve loven.

Men det lysner for nogle af problemerne. Vore egyptiske kollegaer arbejder med sagen, og forhåbentlig vil de have held med deres bestræbelser. Naturbeskyttelse i et land som Egypten har dog langt vanskeligere vilkår at arbejde under end f.eks. herhjemme. Overbefolkning, sult og nød er altoverskyggende hverdagsproblemer, hvorfor det er forståeligt, når en lokalbefolkning praktiserer en nem udnyttelse af nogle forbitrækkende Vagtlere. Fangsten er dog uomtvistelig også her knyttet sammen med, at ingen kan have gavn af en overudnyttelse. Derfor er en regulering af fangsten nødvendig.

Det er imidlertid forhold, som vi fra vores del af verden helt må overlade til i dette tilfælde egypterne selv at løse. Vejen frem går gennem øget forståelse for naturværdierne blandt den lokale befolkning og dens myndigheder. Målene og midlerne behøver nødven-

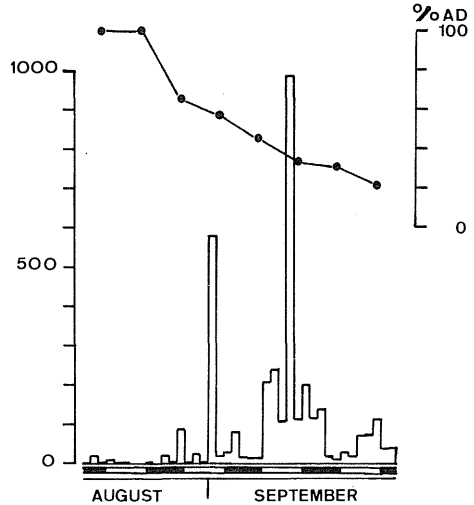

Fig. 2. Dagstotaler af Purpurhejre. N = 3.347. Den indskudte kurve viser den procentvise ændring i antallet af voksne fugle beregnet på opgørelser af enkeltflokke.

digvis heller ikke at blive naturbeskyttet på samme måde, som vi kender det.

Udveksling af synspunkter er derimod altid vigtig for alle parter. Alle der forbruger dyre rejser til den 3. verden burde som en selvfølge bruge en del af tiden til at opsøge lokale naturinteresserede. Disse er som regel få og bor spredt, hvorfor de har behov for al mulig støtte og impulser udefra. Som besøgende vil man samtidig få et helt andet direkte indblik i de lokale forhold og problemer.

Uffe Gjøll Sørensen

Debat

MANIPULATIONER I DEN NORDISKE FUGLEFAUNA

Hvor langt skal vi gribe ind for at »forbedre« vor vilde fauna?

Den der følger med i FUGLE og det svenske tidsskrift Vår Fågelvärld vil huske, at der tidligere på året udspandt sig en debat i de to tidsskrifter om de svenske jægers forsøg på at redde Dværggåsen som ynglefugl i de svenske fjelde. Ideen er at lade æg af Dværggås udruge af Bramgås (der forøvrigt ikke er et naturligt faunaelement i Skandinavien), hvorefter ungerne skal følge de gamle Bramgås til overvintringsstederne i Vesteuropa. Som man ved har Dværggåsen en sydøstlig trækroute med overvintring ved den sydlige del af Det Kaspiske Hav. Der bliver altså tale om helt at ændre disse fugles trækvaner og dermed skabe en ny bestand, der for fremtiden skal trække mod sydvest og altså kommer til at berøre Danmark. Denne drastiske ændring sker inden man kender årsagerne til Dværggåsens tilbagegang. Ved at skabe en ny population

med ændrede trækvaner, vil man derved stiltiende forkaste den eksisterende form, som er skabt gennem årtusinders selektion. Den danske gåsegruppe udtrykte sin store betænkelighed ved projektet. Indvendingerne blev besvaret af projektlederen, som er jæger, mens man endnu ikke har hørt de svenske ornitologers mening; tilsyneladende har Sveriges Ornitologiska Förening ikke taget stilling til spørgsmålet.

Denne og andre former for manipulation foregår oftere og oftere i mange lande. Da der er stor forskel på graden af manipulationer i de enkelte tilfælde, skal jeg kort gennemgå nogle karakteristiske eksempler, der forhåbentlig kan belyse problemets omfang.

Den Kaliforniske Kondor står på randen af udryddelse. Verdensbestanden er nede på omkring 20 fugle, og de ser ud til ikke længere at være i stand til at få

unger. For at redde arten har amerikanske ornitologer påbegyndt et program med kunstig udrugning af æg. Meningen er naturligvis, at man ad denne vej skal supplere den vilde bestand med kunstigt opdrættede fugle. Der foregår en livlig debat i USA om det etisk korrekte i denne fremgangsmåde, spændende lige fra total afvisning (»lad den dø i værdighed«) til accept af forsøget (»vor eneste chance for at redde arten«). I Norden har vi ikke et sådant ekstremt tilfælde, hvor en hel arts overlevelse står på spil.

Vandrefalken er det bedst kendte eksempel på en tidligere almindelig rovfugl, der p.g.a. giftbelastninger kom ud for det, man nærmest må betegne som et sammenbrud af ynglebestandene i de industrialiserede lande. I Sverige har man sat meget ind på at rette situationen op, hvilket sker med det velkendte »Projekt Pilgrimsfalk«. Principielt gør man det samme som med Den Kaliforniske Kondor, nemlig at supplere den vilde bestand med kunstigt opdrættede fugle. Det gør man også i det østlige USA, hvor man er gået et skridt videre, idet man har bygget kunstige redepladser, bl.a. midt ude i en sump, hvor der nok er gode fourageringsmuligheder, men hvor falkene aldrig selv ville have haft mulighed for at slå sig ned. I nogle af vandrefalkeprojekterne har man også indført fugle fra andre faunaer, altså fugle der ikke er tilpasset deres nye hjemsted.

Den slags programmer ser ud til at blive stadigt mere populære. For nylig har man set, at Havørnen skal genindføres i Skotland og Lammegribben i Alperne. Mulighederne for at op hjælpe betrængte arter ad denne vej synes uendelige, men sådanne projekter vil altid være meget ressourcekrævende.

En langt mindre drastisk form er blevet praktiseret med Lille Skrigørn i Centraleuropa og Kejsørn i Spanien. Disse ørne får to unger, men som regel bliver den yngste unge dræbt af den ældste. Man har så taget den yngste unge og flyttet den over i en rede af Sort Glente, og når ungen har vokset sig stor hos sine plejeforældre, er den blevet flyttet tilbage til sine rigtige forældre, som accepterer den, og den er nu stor nok til at forsvare sig mod den ældre unge. På den måde har man kunnet fordoble ungeproduktionen hos sådanne ørnepar.

Storken er på hastigt tilbagetog i Vesteuropa, men som art er den ikke truet. Imidlertid synes man visse steder, at tabet af Storken ikke er til at bære, og derfor har man oprettet såkaldte storkefarme. Dette sker bl.a. nu i Skåne på privat initiativ med det formål at genindføre Storken i Skåne. I Frankrig foregik det på den måde, at man stækkede vingerne på nogle ynglefugle, så de ikke kunne trække bort om vinteren, og efter nogle få sæsoner havde de tabt trækdriften og blev standfugle. Egentlige storkefarme er endnu ikke etableret i Danmark, men de første yngleforsøg er gjort i DOF-regi.

Af verdens 15 traner er nogle nu stærkt truet, især de tre hvide arter. Man har iværksat forsøg på at øge bestanden med metoder, der stort set svarer til de ovenfor omtalte med Dværggås i Sverige. Amerikanerne har taget det ene af Trumpetertranens to æg (et

par får af en eller anden grund kun én unge på vingerne) og ladet det udruge af et par Prærietraner (en mindre slægtning som er ret almindelig). Russerne følger nu efter og vil lade Snetranens 2. æg udruge af et par Alm. Traner. Plejebarnet skal følge sine plejeforældre hele livet og bliver altså præget på en fremmed art.

I Danmark har det mest været jægerne, der har bidraget på dette særlige område af naturforvaltningen. I dag stammer op imod halvdelen af alle danske Gråænder og Agerhøns fra en rugemaskine. Man ikke mange husker billederne fra en TV udsendelse, hvor jægere fortvivlet forsøgte at få disse halvtamme ænder til at lette for at kunne skyde dem »rigtigt«? Her kommer der altså også et rent jagt-etisk element ind i diskussionen.

Til slut bør man lige erindre om de talrige eksempler på rene faunaforfalskninger. Det klassiske eksempel er jo Fasanen, men problemet er hastigt voksende, med f.eks. ynglende Kanadagæs i Danmark og Sverige, Snegæs i Blekinge, Sangsvaner i Skåne o.s.v. At den slags indførsel af fremmede fugle ikke er uden problemer ved man i Amerika og New Zealand. Da man indførte Støren i Nordamerika, skete det på bekostning af en række lokale, hulerugende arter. I New Zealand havde indførslen af europæiske fugle en katastrofal virkning på mange lokale arter.

Disse få, udvalgte eksempler må være tilstrækkeligt til at vise, hvilket kolossalt og kompliceret problem, vi står overfor. Det er forståeligt, at man vil forsøge at redde fugle, der tilsyneladende er på vej ud af faunaen, man er det rimeligt at foranstalte voldsomme manipulationer på fugle, hvor man ikke kender årsagen til nedgangen? I visse tilfælde kunne det tænkes, at tilbagegangen havde naturlige årsager, f.eks. hos arter, der har en grænsepopulation i det pågældende land, som Stork i Danmark og Dværggås i de skandinaviske fjelde. Populationer er dynamiske størrelser, og især grænsepopulationer kan forventes at vise op eller nedgang. Er vi kun parat til at acceptere positive forandringer?

Dansk Ornithologisk Forening bør ikke ignorere dette problem. Vi har tilstrækkelig med faglig kunnen repræsenteret i foreningen til at have et fauna-etisk råd, der kan undersøge de enkelte projekter og rådgive myndighederne. Netop fordi metoderne og graden af manipulationer er så forskellige, vil det være rimeligt at bedømme hvert enkelt tilfælde grundigt i et sagkyndigt organ. Vi må undgå éntydige fordømmelser eller godkendelser. Desuden vil det være en oplagt opgave for en kommende nordisk ornithologisk kongres, ikke mindst da fænomenet er mere udbredt i Sverige end i Danmark.

Man kan koncentrere problemstillingen til nogle få, lidt retoriske spørgsmål: Er det i orden med halvtamme ænder og Agerhøns, ekspanderende Kanadagæs, Snegæs m.v., Dværggæs på træk i Danmark, rovfugle stammende fra rugemaskiner, storkefarme o.s.v.?

Hvad er det for en fuglefauna vi ønsker i Norden?